

NAGY PÉTER TIBOR

ÁLTÖRTÉNÉSZI GONDOLATOK A FELSŐOKTATÁSRÓL

Szociálliberális fejtel tehát csak rossz alternatívák vannak: egy keresztény-nemzeti kormány beavatkozása az egyik megoldás – a tudományos monopóliumok és hierarchiák védelme a másik. Nem mintha nem lenne egy harmadik út: angolszász mintára egy normatív úton meghatározható teljesítménymérés, nemzetközi tudományos erők bevonása, az egyetemet végzeteket fogyasztó piac (értsd államigazgatás, ipar, tudományos intézmények) kontrolljának bevonása az egyetemek főfelügyeletébe.

Az egyetemi autonómia gondolata a modern értelmiség gondolatvilágában igen mélyen gyökeredzik. Ez az autonómiagondolat egy olyan legitimációs ideológia, melynek segítségével a tudományos alrendszerben meghatározó pozícióban lévő csoportok képesek kizárni az egyetemi oktatás körül érdekeket megfogalmazni kívánó egyéb aktorokat, az egyetemet fenntartó államkincstárt, az oktatási rendszer végpontjáért felelős oktatásigazgatást, a tudományos köröket, a felvevő piacként viselkedő közszolgáltatásokat és gazdaságot, illetve magukat az egyetemi felvételre pályázókat. Másfelől viszont a közép-európai hatalmi egyensúlyok – ellentétben a kelet és nyugat-európaiakkal – időnként úgy alakultak, hogy az egyetemi élet aktorai, „a tudósok”, „a kutatók” voltak az egyetemen, akik legalább valamiféle szakmai-legitimítással rendelkeztek.

A magyar egyetemi rendszer – néhány elszórt középkori kezdeményezés után – a 17. század közepétől existál folyamatosan. A nagyszombati, majd budai egyetem legfelsőbb vezetőit a jezsuita rend generálisa nevezte ki Rómából, dékánjait pedig a helyi rend tartományfőnöke.

Az egyetemi szervek semmiféle jogkörrel nem rendelkeztek saját vezetőik megválasztásához, viszont a feudalizmust erősítő elemként elkülönült bírói joghatósággal rendelkeztek, sőt a halálra ítéelés jogát is gyakorolhatták diákjaik és tanáraik felett.

A felvilágosult abszolutizmus idején először egyszerűen a helytartótanács alá rendelték az egyetemet, majd – a bécsi példát követve – kettős struktúra keletkezett. A tényleges hatalmat gyakorló (pl. a professzorokat kiválasztó) elnököt és kari igazgatókat (ők alkották a konszisztóriumot) a király nevezte ki, a dékánok és rektor – igen korlátozott hatáskörrel, mint amilyen a diákok fegyelmezése – már a professzorok által választottak.

Az elnök igen súlyos figura, mert ő az egész magyar közoktatás vezetője, 1806 után pedig az egyetemi előadások inspectorként való meglátogatására is hatáskört kap. 1806 után a professzorok kiválasztása a helytartótanács előtt tett vizsga segítségével történt.

A tanítás tartalmát senkinek nem állott jogában megváltoztatni, mert azt királyi rendelet szabályozta.

Nyilvánvaló azonban, hogy a bürokratikus döntések a professzori kar kiválasztásában nélkülözték a szükséges legitimítást. Ezért az abszolutista bürokraták és a bécsi egyetem professzori kara az 1810-es évektől koalíciót formáltak: az osztrák kari igazgatók határozták meg a professzori vizsgatematikát és a válaszokat ők minősítették.

Az egyetem ebben a korszakban éppen úgy be van tagolódva a közoktatás rendszerébe, mint a középfokú oktatás.

A magyar liberális ellenzék követelte a tanítási és tanulási szabadságot és mindenek előfeltételeképpen a magántanári rendszer megvalósítását. 1848-ban e követelésekhez csatlakozott az egyetemi ifjúság, sőt a politikai eseményektől megfélemlített professzori kar is. Éles ellentétben a képviselők érdekeivel ők az egyetem országgyűlési képviselőit is követelték. Az ifjúság a professzorok választását nyilvános nagygyűlés kezében kívánta látni, az egyetemi tanácsban pedig résztvételt követeltek maguknak.

Az 1848. XIX. törvénycikkely a magyar egyetemi oktatás liberális alaptörvénye kimondta, hogy az egyetemi oktatás a magyar (és nem a birodalmi) kormány alá tartozik, kimondatta a magántanárság lehetőségét s az oktatás szabadságát, nem rendelkezett viszont az egyetemi autonómiáról.

Az egyetemi oktatók korporatív érdekérvényesítő szervezete már ekkor elkezdte követelni egy felsőoktatási tanács felállítását, mely a minisztérium és az autonóm egyetemek között helyezkedett volna el.

Az oktatók a karok autonómiájában voltak érdekeltek, abban, hogy azok közvetlenül és ne az egyetemen keresztül érintkezhessenek a minisztériummal. Az egyetem kollektív vezetését szorgalmazták és élére a professzori karból a professzorok által választott személy állítását követelték.

A professzorokat az eddigi professzorok válasszák ki és a miniszter nevezzék ki.

A gyűlés a teljes tanulási szabadságot és részleges tanítási szabadságot – a féléves tanrend miniszteri bemutatása mellett – szorgalmazta.

A diákok fegyelmezését a közülük választottakra kívánta bízni.

Mint közismert, az 1849 ill. 1850 után kialakult rendszer az egész Habsburg-birodalomban egy második modernizációs hullámot indított el. E rendszerben a neohumanista értelmiség a technokratikus és bürokratikus modernizátorokkal kötött szövetséget a liberális és nacionalista erők ellenében. E koalíció győzelemre vitte az egyetemi autonómiát. A tanári testületet az egyetem vezetőjévé tették, a rendes és rendkívüli tanárok váltak e testület tagjává. A magántanárok két képviselőt delegálhattak csupán. E testület választotta a rektort és dékánokat.

A legfontosabb kérdésekben az egyetemi autonómia a karok és nem az egyetem autonómiáját jelentette.

Az 1867-es választások után az új kormányzat tovább ment az egyetemi autonómia garantálásában. A magántanároknak is jogot adott a vizsgáztatáshoz, az alkalmazott professzorok elmozdítását pedig igen megnehezítette.

Az első új egyetem alapításakor már találkozunk a tudományos monopóliumok és a liberális kormányzat konfliktusával. Az ezzel kapcsolatos rendezés ugyanis azt mondta ki, magántanár nem csak az lehet, akit az egyetemi testület azzá habilitál, hanem az is, akit erre csupán a miniszter nyilvánít alkalmasnak, s ő is tarthat előadásokat.

Ebben az értelemben a tanszabadság és az autonómia egymással máris ütköző fogalmak.

Hasonlóképpen a miniszteri felelősség a tanszabadság természetes korlátjaként működött. A kormány az 1870-es, 80-as évektől kezdve a bizonyos szakmákra – orvossá, jogásszá – képesítés előfeltételül bizonyos tárgyak hallgatását követelte meg.

A kormányzat a tanulmányi rendre és a képesítésre vonatkozó kérdéseket szabályozta; az egyetemek autonóm hatásköre a félévi tanrendek összeállítása volt, de ezt is a VKM hagyta jóvá. A szervezeti, a tanulmányi, a fegyelmi és a tandíjszabályzat egyaránt a VKM jogszabályalkotói tevékenységének tárgyát képezte. A magántanárok – az említett igazgatói hátrányokon túl – nem tarthattak főkéllégiumokat, és nem szigorlatoztathattak.

A kari elit az egyetemi tanács indokolatlan beavatkozásai ellen tiltakozott, de az egyetemi rektor is folyamatosan tiltakozott az ellen, hogy – elsősorban a gazdasági osztály tevékenysége révén – a minisztérium formálissá teszi az egyetemi autonómiát.

Igen jellemző azonban, hogy igazán kemény ütközésekre a minisztérium és az egyetem között mindig akkor került sor, amikor a minisztérium a világtudomány főáramába tartozó, de a konzervatív egyetemi vezetés által elvetett professzorokat kívánt az egyetemre kényszeríteni. Így pl. az 1900-as évek elején a Pikler-ügy; 1918-ban a radikális kormányzat kénytelen volt az egyetem autonómiáját felfüggeszteni, hogy a legnevesebb magyar szociológusokat kinevezhesse, az 1919 utáni antiliberalis, antikommunista, antiszemita kampányok szempontjából pedig az orvosi kar keményebb volt, mint a minisztérium.

Az a bürokratikus racionalizáció, amely az 1920-as évek második felében a kultuszminisztériumban uralko-

dóvá vált, az egyetemeket is elérte. 1928-tól kezdve az egyetem gazdasági osztálya formálisan is függetlenné vált és vezetőjének legitimitása – hasonlóképpen az egyetemi tanárokéhoz – államfői kinevezésből eredt. Az egyetemi testületek tanácsokat adhattak a gazdasági hivatal vezetőjének, de az felelősséggel kizárólag a miniszternek tartozott.

1920 és 1940 között többféle indokkal korlátozták az egyetem autonómiáját felvételi kérdésekben is. A zárt szám (numerus clausus) bevezetésében és fenntartásában elsősorban azok voltak érdekelték, akik a keresztény középiskolai gyermekeinek kívánták biztosítani az értelmiségi pozíciókat és ezért a zsidók egyetemi felvételének korlátozására törekedtek. Másrészt a helyi rendőrség lehetőséget kapott arra, hogy a politikailag megbízhatatlannak minősített fiatalokat az egyetemre felvehetők köréből teljes egészében kizárja. 1934-re a közben szintén erősen politizálódott tanügyigazgatás vívta ki, hogy az egyetemre való felvételhez ne legyen elegendő az érettségi vizsga, hanem – egy a tanügyigazgatás által jobban ellenőrizhető – külön minősítés is szükséges legyen. Mindezeket a törekvéseket az értelmiségi munkanélküliség veszélyével illetve az egyetemi túlszűfoltosság megszüntetésével legitimálták.

Az 1945-ben az előző politikai elit nagyrésztét kizáró parlament kiszélesítette a minisztérium hatalmát az egyetemi rendszer fölött, olyan intézkedések meghozatalára adva engedélyt, melyhez korábban törvényre lett volna szükség. A politikai pártok – szélesíteni akarván paraszti és munkásbázisukat, és megteremteni kívánván egy hozzájuk hű értelmiséget – kiharcolták, hogy középiskolai végzettség nélkül – pontosabban speciális gyorsított középiskola elvégzésével – is lehessen egyetemre menni. Az expanzió ellen most az egyetemi szféra védekezett a zárt szám megtartásával. A minisztérium megnövekedett hatáskörét kihasználva már ekkoriban konkrét egyetemi curriculumokat bocsátott ki.

Az 1945 előtti rendszerben háttérbe szorított liberális szellemű professzorok a hagyományos egyetemi autonómia és a minisztériumi kontroll közötti harmadik út lehetőségeként az országos tudományos nyilvánosság működtetését vázolták fel, mint a professzorkiválasztás eszközét. A közoktatási tanács felsőoktatási osztályának titkára pedig az akadémiának kívánta adni e funkciókat.

Az egyetemi élet valamennyi érdekcsoportja megmozdult a maga hatalmáért. A dékánok és a legtekintélyesebb professzorok a gazdasági hivatalok ellen, a magántanárok egyenjogúsításukért, az egyetemi ifjúság pedig egyetemi képviselőért lépett fel.

Mindezeknek a törekvéseknek volt belső racionalitása a rendszerben, de e korszakban már csak azok a törekvések érvényesülhettek, amelyek valamelyik párt támogatását megnyerték. Ilyen értelemben Magyarország 1944 és 1948 között is pártállam volt.

A negyvenes évek végétől az egyetemek irányítása elvileg is egy szinttel „feljebb” került. Az eddigi minisztériumi döntéseket – a politikai döntéseket és a professzorok kinevezését – a pártközpont apparátusa hozta, az addig egyetemi hatáskörben hozott igazgatási döntéseket pedig a minisztériumok. Két tendencia találkozott, egyrészt a

gazdasági tárcák azon régi törekvése, hogy saját egyetemeik legyenek, illetve a szovjet példa: ezért a felsőoktatás irányítása több minisztériumból történt, még az orvosképzést is leválasztották a tudományegyetemről és az egészségügyi minisztérium alá rendelték.

Az ágazatiság a tudományos életben is győzedelmeskedett, ez elvette az egyetemek tudományos autonómiáját, a tudományművelés, a tudományos minősítés a gyakorlatilag tudományos minisztériummá alakuló MTA apparátusa kezébe került.

A hallgatók szelekciója politikai kérdéssé vált, mert meg kellett védeni az alacsony teljesítményt nyújtó, de munkásszármazású illetve középiskolai érettségi nélkül érkezett hallgatókat.

A huszas években megindult folyamat – a gazdasági apparátus egyenjogúsága a választott egyetemi vezetéssel szemben – kiteljesedett, sőt, az egyetemek személyzeti és tanulmányi osztályai gyakorlatilag átvették az egyetemek vezetését a rektoroktól és dékánoktól.

A párt értelmiségi csoportja azonban ellentámadásba lendült és – a kari és egyetemi tanácsok tanácsadó szervvé degradálása árán – elérte, hogy a pártközpont a miniszter által kinevezett dékánt és rektort az intézmények egyszemélyi vezetőinek ismerje el.

A sztálinizmus és a poszt sztálinizmus időszakában a személyzeti osztályok és a dékánok versengése az egyetem feletti hatalomért a párt belügyes-adminisztratív és értelmiségi-ideológus csoportjának versengését fejezte ki. Sztálin halála után az utóbbi csoport a reformkommunista erővel összefogva elérte, hogy decentralizáció kezdődött, számos politikai döntés a pártapparátusból a minisztériumba került, számos személyi döntés rektori, dékáni hatáskörbe került.

Az egyetemi körök elérték, hogy – legalábbis a bölcsészkaron – kissé liberalizálódtak a curriculumok, hogy a posztgraduális képzés, a tudományos képzés részlegesen egyetemeken is folyhatott, hogy az egyetemi doktori cím, melyet korábban megszüntettek legalábbis az orvosoknál újjaledt. Ezeket a törekvéseket az 1956-os reformmozgalmak részlegesen győzelemre segítették, a minisztérium hivatalos tervezetet bocsájtott ki az egyetemi autonómia törvénybeiktatásáról. 1957 tavaszától azonban újjászerveződött a párt-és minisztériumi irányítás.

A rendszer politikai vezetése és az egyetemek vezetése úgy osztotta fel a hatalmat, hogy a politikailag fontos kérdések a pártközpont és a minisztérium kezében maradtak, viszont úgynevezett szakmai kérdésekben tolerálták az egyetemi autonómiát, pl. a bölcsészkarok és természettudományi karok liberalizálták a tanterveket, az egyetemi doktori címet mindenütt visszaállították. (A jelentősebb tudományos fokozat odaítélése viszont az MTA kezében maradt.) A belügyi csoport pedig 1962-re végleg vereséget szenvedett: a dékánok, rektorok megkapták az osztályvezetők kinevezési és elmozdítási jogát.

A gazdasági reformfolyamat 1969-re hozott változásokat az egyetemi autonómiában: az oktatási kérdésekben megnőtt az egyetemek önállósága (tantárgyi programjaikat maguk dolgozhatták ki), a kétharmad részben választott tes-

tületek hatáskörét és a hallgatói jogokat kiszélesítették, s megkezdődött a tudományos tevékenység egyetemekre helyeződése. A rektorok és dékánok helyetteseit ezután az egyetemi ill. kari tanácsok választhatták, a tanszékvezetőket az egyetemi tanács választhatta. Az 1968-as európai diákmegmozdulások magyarországi begyűrűzését megelőzendő a hallgatók a választott testület tagjai lehettek.

A testületi döntések nagyrésze csak miniszteri jóváhagyással lépett életbe, a miniszter pedig egy igen puha jogkört tartott meg: megsemmisíthette a „művelődés-politikai érdekeket sértő” határozatot. A marxizmus tanszékek ügyei változatlanul közvetlenül minisztériumi hatáskörben maradtak.

A liberalizálódás kudarca elsősorban azon egyetemek önállóságát és relatív autonómiáját fenyegette, ahol maguk az egyetemek nem tartoztak a tárca „erős emberei” közé – azaz az egészségügyi és agrártárca alá tartozó egyetemeiket, melyeket újra curriculum-kontroll alá vetettek.

Az oktatási tárca alatt működő intézményekben viszont a dékánok, rektorok hatalma erősödött meg a választott szervek rovására. A közvetlen politikai beavatkozás ismét megjelent a munkásszármazású hallgatók felvételének preferáltatásában.

Az 1978 utáni újabb fordulat – a reformerők megerősödése sajátos módon hatott: a tárcák versenyében az oktatási minisztériumnak adott prioritást. (Ez a tárca a reform visszafordulása idején kevésbé kompromittálta magát.)

A feltároló lehetőségek hatására számos reformerő kapcsolódott be a tervezetek készítésébe s így 1983-ra olyan tervezet készült, mely az oktatási minisztérium eredeti céljain messze túlmutatott, s nemcsak a testületek szerepét kívánta megnövelni a vezetőkkel szemben (mely pl. az ifjúsági parlamentek elsődleges törekvése volt), hanem a külső társadalom demokratikus illetve szakmai kontrollját is, olyan tudományos tanácsok létrehozásával, mely 50%-ban külső szakemberekből áll. (Ez az akadémiai körök törekvéseit tükrözte.)

A tervezet megvitatására összehívott 1983-as felsőoktatási alágazati ifjúsági parlament a rendszer kezdődő válságának egyik legfontosabb elemévé vált. Az ifjúsági parlamentek történetében először nem a „középutasok”, hanem a budapesti egyetem küldöttsége ragadta magához az események irányítását, s ez a legradikálisabb alternatíva győzelmét jelentette, ami a minisztériummal való nyílt ütközéshez vezetett. Kitünt, hogy a minisztérium már nem kíván reformot az egyetemeken. A parlament nemcsak államigazgatási, hanem nagypolitikai értelemben is sokkolta a pártvezetést, hiszen Gödöllőn kitünt, hogy a változások élén haladó budapesti egyetemi küldöttségben a politikai ellenzékhez tartozók és a párt ifjúsági szervezetéhez tartozók szoros szövetségben haladnak együtt, a parlament színe előtt az akadémikus miniszter látványos vereséget szenvedett és a vele szemben fellépő diákegyetem vezető, a budapesti egyetem KISZ titkára látványosan megdicsőült. A pártközpontot ért sokkot pszichológiai értelemben csak fokozta, hogy e fiatal embert *Nagy Imrének* hívták.

Az egyetempolitikai reformmozgások kapcsán – melyek legfontosabb követelései az egyetemi autonómia, a

választott testületek hatalmának erősítése, a hallgatói részvétellel voltak – egyfelől visszavonhatatlanul aktivizálódott az a hallgatói réteg, mely később a FIDESZ politikai magja lett, másrészt pedig világossá vált, hogy a pártban megszerveződött egy frakció – a KISZ egyetemista csoportja szoros szövetségben oktatói és tudományos pártcsoportokkal, – melyek készek voltak szembefordulni a minden radikális reformtól elzárkózó pártközponttal.

Közben oktatói vonalon is a rendszer történetében példátlan események játszódtak le: a budapesti tudományegyetem két (ráadásul nem is ideológiai tárggyal hanem matematikával foglalkozó) oktatói csoportjának hatásköri és hatalmi vitáját – melynek valós tartalma a szakmailag illetve politikailag legitimált oktatócsoport ütközése volt – nem-hogy a rektor nem tudta rendezni, de az oktatók a beavatkozó minisztériumot feljelentették az ügyészségen, s végül a Politbúrónak kellett az ügygel foglalkoznia.

E jelenségekből eredő pánik hatására a centralizáció erői átmenetileg felülkerekedtek. Az 1984-es rendelkezések nyomán a rektorhelyetteseket és tanszékvezetőket ismét a miniszter nevére ki, sőt az egyetemi professzorok kinevezése – nyilván, hogy minimálisra csökkentsék a nyomásgyakorló csoportok hatását – minisztertanácsi szintre került.

Közben azonban a „gödöllői szellem” tovább erősödött, és a KISZ felsőoktatási politikájának gerincévé vált, az oktatói csoportok pedig elutasították a minisztériumi beavatkozásokat.

Az 1985-ös törvényben a hallgatói reformerők követeléseinek jórésze megvalósult, így pl. az oktatói munka hallgatói véleményezése, a választott szervekben való hallgatói részvétel, a párhuzamos foglalkozások közötti választás, az áthallgatás joga, a diákönkormányzati szervek működésének joga. Az oktatók számára a törvény biztosította a tananyag és módszerek megválasztásának jogát.

A külső erők – tudományos és gazdasági körök – kontrollja viszont nem valósult meg, hiszen a legfontosabb lehetséges lobbistát, a Magyar Tudományos Akadémiát kifizették azzal, hogy nem érintették tudományos továbbképzési és minősítési monopóliumát.

Az „1984-es szellem” nyomai nem tűntek el – csak az országgyűlés bizottságainak nyomására került a törvénybe, hogy a rektor, dékán kinevezésénél a miniszternek a kari, egyetemi szervek javaslatát figyelembe kell vennie.

A miniszteriális apparátus azonban a pártközpont nagyrészenek támogatásával mostmár nemcsak a KISZ, de az Országgyűlés ellenében is tovább lobbizott, miniszteriális hatáskörben tartotta a tantervi irányelvek jóváhagyását, a szervezeti és működési szabályzatok jóváhagyását, a nemzetközi kapcsolatok kontrollját, és a vezetők, köztük a tanszékvezetők megbízását. A 41/1985. MT I. kormányrendelet „az oktatáspolitikai érdekeket sértő intézményi határozatok” megsemmisítésére is jogot adott a miniszternek.

Az 1986-os szabályozásban már a helyi konzervatív hierarchia és a minisztérium koalíciója tükröződött: kimondta ugyanis, hogy a testületek egyharmada hivatalból a tanács tagja (tanszékvezetők, dékánhelyettesek stb.), harmadát az oktatók és harmadát a hallgatók választhatják.

A politikai bizottság 1987 novemberi ülésén már többen szorgalmazták az egyetemi autonómia kiszélesítését. Így 1988 májusától (az orvosegyetemek vonatkozásában 1989 januártól) a rektorhelyettesek, dékánok és tanszékvezetők megbízása egyaránt egyetemi hatáskörbe került. 1988 őszétől megszűnt a pártirányítás, a kötelező ideológiai oktatás.

Az oktatáspolitikai erőteréből azonban a reformok hajtóerejét jelentő két legfontosabb csoport kilépett: a hagyományos tanulmányi rendet felborító szakkollégiumi mozgalom vezérkara az országos politikai porondra lépve elszakadt az egyetempolitikától, a gödöllői csapat élén álló KISZ-vezetők pedig – a KISZ, illetve a kommunista párt felbomlásával háttérbe szorultak.

A csökkenő hallgatói aktivitás keretei között állandó gondot jelentett, hogy a változatlanul aktív hallgatói, fiatal oktatói elit kb. 1987-től nem tudta feltölteni a testületekbe törvény által biztosított hallgatói helyeket, noha a budapesti tudományegyetemen kemény ütközések árán sikerült elérni, hogy a hallgatók oktatókat is választhassanak és ezáltal az egyetem vezetésével, kollégáik többségével szembekeverülő oktatók is belefolyhassanak az egyetempolitikába.

Mivel 1990 tavaszán a minisztérium hatalma az egyetemeken gyakorlatilag megszűnt, a rendszerváltás kapcsán a minisztérium apparátusa elveszítette a talajt a lába alól, s az említett okokból a hallgatói törekvések is minimalizálódtak, illetve szociális követelésekre koncentráálódtak, ezért az egyetemek hierarchikus felépítésű csoportjait már sem külső, sem belső veszély nem fenyegette.

A felsőoktatási erőter szinte kizárólagos aktorai a rektorok maradtak, akik Rectori Tanács néven hihetetlenül befolyásos nyomásgyakorló csoportot hoztak létre. A tanszékvezetők megőrizték pozícióikat, a fiatalabb és ambiciózusabb oktatók pedig felhagyván a küzdelemmel az egyetemeken belül alkottak új tanszékeket, vagy éppen a változatlanul fennálló akadémiai illetve miniszteriális irányítás alatt lévő kutatóintézetekbe, esetleg külföldre távoztak.

Szociálliberális fejjel tehát csak rossz alternatívák vannak: egy keresztény-nemzeti kormány beavatkozása az egyik megoldás – a tudományos monopóliumok és hierarchiák védelme a másik. Nem mintha nem lenne egy harmadik út: angolszász mintára egy normatív úton meghatározható teljesítménymérés, nemzetközi tudományos erők bevonása, az egyetemet végzeteket fogyasztó piac (értsd államigazgatás, ipar, tudományos intézmények) kontrolljának bevonása az egyetemek főfelügyeletébe. De még sokat kell aludnunk ahhoz, hogy ez az alternatíva reális legyen.